

מולין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חזקתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לימוד זכות - הכנה לראש השנה

קטן, וצדיק גדול מלמד זכות אפילו על רשע גדול, ומשיח ילמד זכות אפילו על רשעים גמורים, ועל ידי כן יחזירם בתשובה ותבוא הגאולה.

עד כמה היתה עבודת לימוד זכות אצל צדיקי הדור יש ללמוד מהמסופר על **רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה** שהלך עם תלמידיו, וראו עגלון המושח ומשמן את גלגלי העגלה בעת התפילה, ביקשו לגעור בו, ענה לעומתם הרה"ק, הביטו וראו עד כמה גדלה עבודתו של העגלון, אף בעת שמושח את גלגלי העגלה זוכר הוא מהקב"ה ומתפלל אליו. הרי לנו דוגמא כיצד אפשר להסתכל בהיבט שונה על מעשי האדם. ואף אנו המצפים לגאולה וישועה שומה עלינו להתאמץ ככל האפשר ללמד זכות על כל יהודי באשר הוא, וכך נזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן נצח סלה ועד.

זה שכתוב 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך', רצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי 'שערך', והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו 'ושפטו את העם משפט צדק', רצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין וזכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:).

לימוד זכות על כל יהודי באשר הוא

כפי מעלת האדם כך הוא מלמד זכות אפילו על הפחותים שבישראל, כמו שאמר הרה"ק **רבי גדליה מליניץ ע"ה** בשם רבו המוכיח מאניפולי ע"ה, כי צדיק קטן בכוחו ללמד זכות על רשע

שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך וגו' ושפטו את העם משפט צדק (טו יח). בדברי הצדיקים התבאר כי ההכנה לימי המשפט בראש השנה היא ע"י לימוד זכות, כדברי **הקדושת לוי** (ד"ה שופטים): **שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך כו' ושפטו את העם משפט צדק** דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המידה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המידה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

מילתא דפליאה

שמחת עובד ה' - בעבודת חברו

מי שרוצה לקבל שכר על עבודתו, זה רוצה שהוא בעצמו יעשה תענוג להבורא. וזהו 'ויקח קרח', שרצה שהוא יקח ולא אחר, וזהו פירוש רש"י שלקח מקח רע לעצמו, שבשביל זה חלק על משה ורצה להיות כהן גדול, ואם היה עובד רק לעשות תענוג להבורא ברוך הוא, בוודאי לא היה חולק שיהיה הוא כהן גדול [אולם העובד מיראה או על מנת לקבל פרס, רוצה הוא דוקא לעשות את המצוה ולא חברו.

ש"י עולמות לצדיק שרוצה שיהיה עוד צדיקים

על כך אמר רבי יהושע בן לוי 'עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, היינו לצדיק כזה שרוצה שיהיה עוד צדיק, שעוד אחד יעבוד את ה', וכשחפץ בעבודת חברו זוהי העדות על כך שעבודתו היא מאהבה, ולפיכך שכרו אתו הם ש"י העולמות. מטעם זה נאמר 'אוהבי יש' שתיבת 'אוהבי' סמוכה ל'יש' שהעובד מאהבה הוא הזוכה לש"י עולמות.

ויש לבאר בזה בדרך רמז, כי הרי כל התורה מורכבת מתר"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן שעולים יחד כמנין 'כת'ר', וש"י זה מחצית ממנין 'כת'ר, וזאת ללמד כי בעבודתו מאהבה הרבה תורה גם לאחר ונמצא כי שניהם יחד משלימים את כת"ר המלך.

במשנה האחרונה שבש"ס מובא (עוקצין פ"ג מ"ב): אמר ר' יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח כא) 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא'. ויש להבין מדוע שנה וכפל 'צדיק וצדיק'. מבאר הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה, כי ישנם שני סוגי צדיקים, האחד עובד מיראה ומשנהו עובד מאהבה, ובפסוק שמביא התנא נכללים שני הסוגים, תחילת הפסוק 'להנחיל אוהבי' הוא העובד מאהבה, 'ואוצרותיהם אמלא' הוא העובד מיראה כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:). אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו'. והצדיק המובחר הוא העובד מאהבה, שכן כל רצונו הוא רק לגרום נחת רוח לה' יתברך, וממילא שמח שעוד אחרים עובדים את ה' כי בכך מתרבה כבוד שמים בעולם, כי הצדיק האמיתי העובד בגודל האהבה לה' יתברך **כל חפצו ותשוקתו שיתרבו עוד צדיקים בעולם שיעבדו את ה'**, וזהו הסימן לאהבת ה', ולכן אין לו כלל נפקא מינה אם הוא עצמו עובד את ה' או שחבירו עובד את ה'. [ראה בקדושת לוי (פר קרח ד"ה או יבואר ויקח): 'ויקח קרח'. כי יש צדיק שעובד רק לעשות תענוג לבורא ברוך הוא, ואצל זה הצדיק אין חילוק אם הוא עושה תענוג להבורא ברוך הוא, או צדיק אחר עושה תענוג להבורא ברוך הוא. אבל

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התעוררות משמים מביאה הרהורי התשובה שבכל יום

יום ואינו מנצלם כראוי, שאם היה מנצלם היה שב ומתקן את אשר עיות ולא היה בא לידי חטא ועוון, על כרחך מעשיו הם שגרמו לו שלא להתעורר לתשובה מכוח הבת קול, וממילא ראוי הוא להיענש על כך.

יסוד קיום ההתעוררות - להכניסה במעשה הגוף

לאחר שזוכה להשיג ולשמוע את הבת קול, יראה לקיים בעצמו 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', כי אין די בשמיעת הלב אם אין האיברים מרגישים גם כן, ורק אם ייקבעו הדברים בעומק הלב אזי תתפשט חיותם לכל האיברים, כדי להוציא הדברים מהכוח אל הפועל להוסיף חיל בעבודת הבורא, ולא תחלוף ההתעוררות בלי רושם, אלא תיקבע הקדושה בקיום ותמידות ויעשו הדברים רושם בליבו, ויזכה להמשיך שפע קודש לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו. ואם ח"ו אינו מנצל התעוררות זו שוב אין מוסיפים לעוררים אותו ח"ו, כמו שנרמז בדברי חז"ל (ימא פה:) 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה', הרי שצריכים להיות זהירים ולנצל את רגעי ההתעוררות, וכמו שפירש באמונה ובטחון להרמב"ן (פ"ט) לשון הכתוב (שיה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבעת שבאה לאדם התעוררות תיכף יעשה מצוה ובכך יעשה מן ההתעוררות חפץ וכלי, כי המצוה היא כמו כלי שתנוח בו ההתעוררות, וכן בבוא התעוררות תשובה לא יחמיץ השעה אלא ישוב מיד בתשובה.

וכפי מה שמכין האדם את ליבו זוכה עוד להשיג את שמיעת הבת קול, כעין מה שכתוב (תהלים יז) 'תכין לבם תקשיב אזנך' שהכל תלוי כפי הכנת הלב, וכמו שאמרו חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. וזהו הרמז שאפילו שהקב"ה מכריז 'שובו בנים שובבים', בכל זאת אנחנו ממשיכים לבקש 'השיבנו ה' אליך ונשובה', כי גם לאחר שיוצאת הבת קול חוזרים ומבקשים שיכין ה' לבבנו לשמוע את קול הקריאה.

מן הכרוז שמכריזין שובו בנים שובבים, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהור תשובה שבא לו, ואינו פונה אליו כלל.

שמיעת בת קול מכוח מתן תורה

כל בני ישראל בשורשם ראויים הם לשמוע בת קול, וניתן בהם הכוח הזה ממעמד הר סיני שכולם כאחד שמעו דבר ה' עשרת הדברות, והרי כתוב (לעיל ה ט) 'קול גדול ולא יסף' ותרגם אונקלוס 'ולא פסק', והוא לרמז שנמשך קול ה' לעולם ואין לו הפסק, כי 'דבריו חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים', וכן בני ישראל ראויים תמיד לשמוע דבר ה' ולשמוע בת קול היוצאת בכל יום, וכמו שאמרו חז"ל שבכל יום יהיה דברי תורה כחדשים בעינינו, כך גם אותה הבת קול מתחדשת עלינו בכל יום, ועל זה אומרים אנו בכל יום 'שמע ישראל', כי בכל יום ויום יכולים לשמוע ה' אלקינו ה' אחד, וכן כתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון התחדשות שמתחדש כוח השמיעה בכל זמן מחדש.

על האדם לשמור ההתעוררות משמים וללכת בה בכל דרכיו

בכך מובן אפוא מדוע נידון האדם על חטאיו הרי לא היה לו סיוע. אך האמת שיש לו כן עזר וסיוע ממעל והיא הבת קול המעוררת אותו לתשובה, כלשון האמרי נועם: ועל זה הוא עיקר המשפט בבית דין של מעלה על האדם, לאשר לא שם לבו להתפשט מחשבתו שנפלו לו הרהורי תשובה, לדבק עצמו על ידה במצוות ה' ולשוב מחטאותיו.

ועל זה כתבה תורה שופטים ושופרים **תתן לך בכל שערך** שהם השערים הנפתחים לו לאדם בכל יום מכח הבת קול וכמו שאומרים 'הפותח שער לדופקי בתשובה', שיש לו לאדם לשים עליהם שומר לבל יפסידם בהסחת דעתו מההתעוררות המגיעה מאותה הבת קול. ועל כך עיקר משפט האדם, על שער התשובה הנפתחים לו בכל

שפטים ושופרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלקיך נתן לך וגו' (טז יח). כשמתבוננים ועושים חשבון נפש על כל המעשים - כפי רצון ה' בימי אלול שיכין האדם עצמו בתשובה ומעשים טובים - עולה התמיהה, מדוע נענש אדם על מעשיו הרעים, הרי יש לו להצדיק את עצמו ולהתנצל על כל חטאיו, שמוכרח הוא לחטוא מצד היצר הרע הבוער בקרבו תמיד לא ינוח ולא ישקוט, ואם כן אין מקום לשפוט ולהעניש האדם על שום חטא ועוון, כי שמא לא עזרו ה' להתגבר על יצרו.

אלא ביאור הדבר כמו שכתב באמרי נועם בפרשתנו (אות ד), שעיקר הטענה על האדם שהיה לו להרגיש בהרהורי תשובה המתעוררים בליבו בכל יום, כפי דבריו הידועים של **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ויקרא ד"ה בפסוק ויקרא, צו ד"ה והמפנה) בדברי רבי יהושע בן לוי באבות (פ"ו מ"ב), **בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה.** וכן מה שאמרו בזוהר (נשא ככו): **שבכל יום בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים'** (ירמיה ג ד). והקשה, לשם מה יוצאת הבת קול, הרי מעולם לא נודע על אדם ששמע בת קול זו, ומה תועלת יש ביציאתה בכל יום. רק שהרהורי התשובה שיש ליהודי בכל יום, הם מכח הבת קול היוצאת, ואף שלא שומעים אותה באוזניים הגשמיות בכל זאת היא נשמעת לליבות בני אדם, כי הבת קול והכרוז הם בעולם המחשבה, ושם 'אין אומר ואין דברים' (תהלים יט ד), רק הלב יכול להרגיש זאת, וכפי מה שמקדש האדם מחשבותיו זוכה להשיג ההתעוררות מאותה הבת קול, ומבת קול זו מתעוררים הרהורי תשובה בלב האדם.

ומי שיש בו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה מבין שזהו מכוח התעוררות הבת קול, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, וכדברי **הדגל מחנה אפרים** (ויקרא ד"ה ויקרא) כי הבת קול היא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום, ומי שיש לו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה אזי מבין הוא שזהו

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

מותר להתפאר במידת יראת שמים

ע"ה בתהלים (לד יב) 'לכו בנים שמעו לי, יראת ה' אלמדכם', שעל אף שהיה דוד המלך ע"ה עניו גדול, וכמו שאמרו עליו בגמרא (מגילה יא.) 'ודוד הוא הקטן' (שמואל א' יז ד), שהיה בקטנותו מתחילתו עד סופו, וכשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה, אפילו הכי הוא אמר שהוא מוכן לפרסם ברבים ולהראות לציבור המדרגות שלו בעניני יראת שמים, כי מותר להתפאר בענין היראה, וזהו 'יראת ה' אלמדכם'.

'אשה יראת ה' היא תתהלל' לא רק על ידי אחרים אלא גם תהלל את עצמה

ובזה אפשר ליישב דקדוק המפרשים בפרק אשת חיל בפסוק (משלי לא ל) 'שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל', שלכאורה תיבת 'היא' מיותרת. אך לפי האמור יבוא על נכון כפתור ופרח, שכן בענין יראת שמים מלבד מה שיהללו אותה אחרים כמו שכתוב שם (פסוק כח) 'קמו בניה ויאשרוה, בעלה ויהללה', מלבד זה גם היא תהלל ותפאר את עצמה, וזהו פירושו 'אשה יראת ה' היא תתהלל את עצמה, וגם תתהלל על ידי אחרים.

אין להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים

והלא כה חביב על הקדוש ברוך הוא יראת השמים שהאדם טורח ומתייגע להחדיר בעצמותיו, עד כדי כך שאמרו חז"ל (ברכות לג:) שאין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג) 'יראת ה' היא אוצרו'. וביאר הגר"א ע"ה בדבריהם ביאור יקר ונפלא, שדרך המלכים שמסגלים באוצרם משכיות חמדה הבאים מעבר לים שאינם מצויים וקשה להשיגם, אבל אצל הקדוש ברוך הוא אשר מלוא כל הארץ כבודו אינו שייך אצלו להביא ממרחק ולאצור, רק יראת שמים שגילו לנו חז"ל שהיא בידי האדם ולא בידי שמים, זה כן שייך לסגל ולשמור מזה אוצר בבית המשכיות.

ובזה ביאר מה שכתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ', רוצה לומר, כיון ששייך להקדוש ברוך הוא כל הארץ ומלואה, אם כן לא שייך אצלו סגולת מלכים, רק 'אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי', וזה יתכן רק על ידי יראת שמים, אז 'והייתם לי סגולה מכל העמים'.

יראת שמים סימן לאמונה בגדלות ה' ובשכר ועונש

אמנם עיקר הטעם שמותר להתפאר ביאר הפנים יפות שם, כי היראה אין בו התפארות, אלא המאמין בה' מי לא יירא, כדכתיב (שמות ט ז) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו', ואם כן ירא את ה' אינו אלא מאמין בה' שבידו לשלם לאיש כמפעליו, והמפרסם יראתו אינו אלא מפרסם שהוא מאמין באמונה שלימה בבורא כל העולמים שזה ודאי מותר לפרסם. וביאר עוד בפרשת עקב (ד"ה הוא תהלתך), שהתפארות בענין היראה הוא גם כבוד השם יתברך, שראוי לירא אותו, הן מצד שכר ועונש והן מצד יראה שהוא רב ושלט, והאדם הסכל אשר טח עיניו מראות יסבב כל הדברים בדרך הטבע, על כן לא יפחד מן העונש, וכל שכן מהוד הדר גאונו. וזהו שאמר הכתוב (ירמיה ט כג) 'בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי, שמכיר בשכלו שהשם יתברך הוא מסבב כל הסיבות ואין עוד מלבדו.

על יראת שמים מקבלים שכר שלם מן השמים ולא מחצית שכר כשאר מצוות

ועל דרך זה פירש כמין חומר את מאמרם ז"ל במשנתנו 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם', כלומר, שבכל הדברים שהאדם עושה אין לו בהם אלא תשלום מחצית השכר כיון שיצאו לפועל רק בעזרת השם יתברך, וזהו 'פרס', מלשון פרוסה ומחצה, מה שאין כן בזה שיהא מורא שמים עליכם, הוא דבר שלם שנעשה מכח האדם בעצמו ואין בו סיוע מלמעלה, ועל זה יקבל שכרו משלם מן השמים, שלא על מנת לקבל רק פרוסה ומחצה. ואולי אפשר להוסיף על דבריו שזהו הפירוש בפסוק (תהלים לד י) 'יראו את ה' קדושים, כי אין מחסור ליראיו', שביראת שמים אין חסרון בשכר שמקבלים, כי מקבלים שכר מושלם כנ"ל.

דוד המלך ע"ה אמר 'יראת ה' אלמדכם' ברבים

על דרך זה נראה לבאר מה שאמר דוד המלך

ה'ו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם (פ"א, משנה ג).

הפליא בעל הפנים יפות ע"ה למצוא מקור למה שמצינו בדברי חז"ל שהתפארו בעצמם במידת יראת השמים שלהם, ואף שבכל המצוות כתיב (מכה ו ח) 'והצנע לכת עם אלהיך', שראוי לכל אדם להסתיר מעשה מצותיו, וכן כתיב (משלי כו ב) 'הללך זר ולא פיך', מכל מקום בענין היראה מותר לפאר את עצמו, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב יח) 'את האלהים אני ירא'. וכך פירש התרגום את דבריו בסוף פרשת ויחי (נ יט) 'כי תחת אלהים אני, ארי דחלא דה' אנא.

שונה מידת היראה שהיא פעולת האדם בלי סיוע מן השמים

והטעם ששונה מידה ומצוה זו מכל שאר המידות והמצוות, כי קיום שאר כל המצוות יתכן רק בסיוע מהשם יתברך, כמו שאמרו (שבת קד). הבא ליטרה מסייעין אותו, מה שאין כן ביראה שהוא תלוי בכל איש ישראל לבד, כמו שדרשו חז"ל (ברכות לג: מגילה כה). בפסוק (דברים יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שיהא האדם עצמו מכין לבו לכך (רש"י מגילה כה. ד"ה חוץ), על כן אין להתפאר בשאר מצוות כי הוא רק מתפאר בכבוד קונו שסייע בידו לקיימן, וכמו שפירש בפסוק (תהלים סב יג) 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', כי כל תשלום שכר של כל המצוות הוא מצד החסד של הקדוש ברוך הוא שמחשיבם כאילו הם מעשי האדם עצמו, ובאמת אינם אלא בסיוע מן השמים.

הצנעת מצוות ומעשים טובים שנעשו בסייעתא דשמיא

והוסיף עוד לפרש מה דכתיב 'והצנע לכת עם אלקיך', כענין שאמרו בנח 'את האלקים תהלך נח', שהיה צריך סעד לתומכו (רש"י בראשית ו ט), על כן אמר שראוי להצניע מעשיו, אמנם דוקא המעשים שהם בבחינת 'לכת עם אלקיך' דהיינו בסיוע מלמעלה, מה שאין כן ביראה שהיא פעולת האדם בלי סיוע מלמעלה אין צריך להצניע. וזהו נמי כוונת הגמרא (ברכות יז.) 'הוי ערום ביראה, שבכל המצוות ראוי להעלים ולהלביש שלא יראו בני אדם מעשיו, ואילו ביראה אין צורך להעלים ולהלביש, ואף מותר להתפאר ברבים במידת יראתו, והיינו לשון 'ערום', בלי לבוש.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

